Primorske novice [Slovenija]

Page: 15
Reach: 53000
Country: SLOVENIA
Size: 1368 cm2

21.09.2013

SNG Nova Gorica z režiserjem Janezom Pipanom ambiciozno vstopa v novo sezono

"Ni bolj točnega mesta na svetu, kot so Atene"

Novogoriško gledališče s premiero Shakespearovega in Middletonovega *Timona Atenskega* vstopa v jubilejno sezono. 20 let je že, odkar je gledališče v novi hiši, deseto leto pa ima že nacionalni status. Nova predstava nastaja pod režisersko taktirko Janeza Pipana, ki smo ga v Novi Gorici nazadnje v tej vlogi videli pred dvajsetimi leti, ko je režiral otvoritveno predstavo gledališča, Smoletov *Krst pri Savici*, ter zanjo prejel Borštnikovo nagrado.

Medtem je bil kar štirinajst let na čelu ljubljanske Drame, in tamkajšnji igralci imajo o njem marsikaj dobrega povedati. **Jernej Šugman** denimo to, da je prav Pipan na novo konstruiral gledališče. "*Ima velikanske zasluge. Nisem mu hvaležen samo jaz. Na temelju celotne moje generacije je zasnoval izjemno obdobje. S svojim načinom je postavil model človeka - vodje gledališča, pa ne z neko radikalno estetiko, ampak s profesionalnostjo, požrtvovalnostjo in ljubeznijo do gledališča.*"

V Novi Gorici prav sedaj režira *Timona Atenskega*, do premiere je še šest dni. Povabili so ga zaradi predzgodbe, zaradi predstave, ki je pred dvajsetimi leti odprla novo gledališko hišo. In najbrž zato, ker je režiser, ki k nastanku predstave pristopa skrajno resno, natančno, artikulirano, ki mu je pomembna vsaka misel in čisto vsaka izgovorjena beseda.

▶ **Novogoriško gledališče ste s predstavo *Krst pri Savici* pred dvajsetimi leti "krstili" prav vi. Tedaj je bila to tehnološko najbolj izpopolnjena dvorana. Kaj od tega je ostalo v vašem spominu?**

"Na ta dogodek smo se dolgo pripravljali. Tedaj sem kar nekaj sezon zapored režiral v dotedanjem gledališču v Solkanu in večkrat smo se pogovarjali o otvoritveni predstavi novega gledališča, termini odprtja so se nenehno prestavljali, včasih za nekaj mesecev, tudi za leto. Vmes so se dogovarjali tudi za druge projekte z drugimi režiserji, a tik pred zdajci, nekaj mesecev prej, je prišla končna odločitev, da bo to *Krst pri Savici*. Seveda so bili posebni občutki, ko greš v novo gledališče; oder je bil najsodobneje opremljen in največji v Sloveniji. Velik izziv in velik prehod z malega solkanskega odrčka do tu. Seveda nas je spremljal tudi cel kup težav, od tega, da smo do konca vadili ob zvokih gradbenih strojev, do tega, da nič še ni bilo utečeno. A na koncu se je po nekem čudežu vse lepo izteklo."

▶ **Spomin na to prvo predstavo je v tem gledališču še zelo živ ...**

"Da, ko sem po vsem tem času ponovno vstopil v to gledališče, sem ugotovil, da je spomin na to predstavo še zelo živ. Če ni pretenciozno rečeno, je ta predstava postala skoraj nekakšna legenda. Tudi besedilo samo, ki ga je izbral tedanji umetniški vodja Marko Sosič, je bilo idealno. Mislim, da ni boljšega besedila v slovenski dramatiki, ki bi bilo bolj primerno za 'krst'."

▶ **Plakat predstave *Krst pri Savici* še vedno visi v gledališkem baru, na njem so podpisi vseh sodelujočih, le vašega ni. Kako to?**

"Bil sem resnično jezen, saj je otvoritvena slovesnost pred gledališčem trajala nekajkrat predolgo, tako da smo premiero namesto ob

Naročnik: SNG NOVA GORICA
Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!
Kliping d.o.o.

osmih začeli ob desetih in pol. Premiera je bila tako zelo prizadeta, sam pa sem se spraševal, zakaj še ena 'predstava' pred gledališčem, če smo prav za ta namen pripravili premiero. Ampak dobro, morda premiera ni bila idealna glede na angažma in trud ansambla, ki smo ga v to predstavo vložili, smo pa zato vse nadoknadili na ponovitvah."

▸ Ko pride Janez Pipan, se dela nekaj velikega, bi lahko rekli, saj tudi tokrat delate veliko predstavo. Ambiciozna repertoarna poteza?

"Zagotovo. Povabili so me prav zaradi dvajsetletnice in z idejo, da pripravimo uprizoritev, ki bo po produkcijskih in sporočilnih ambicijah odstopala od repertoarnih standardov. Skupaj z umetniško vodjo Martino Mrhar sva prišla do tega naslova, in sam sem se z maksimalnimi ambicijami lotil tega projekta. Nismo pa ustvarjali velik spektakel zaradi spektakla samega; nič prazničnega ne bo v tej predstavi. Bo običajna gledališka uprizoritev, ki pa želi na visokem uprizoritvenem nivoju spregovoriti tudi o tem času. Tudi o tem, kaj se je z nami in z državo, v kateri živimo, zgodilo v teh dvajsetih letih."

▸ Kaj se je torej zgodilo v teh dveh desetletjih, od *Krsta pri Savici* do *Timona Atenskega*?

"Takratna predstava je govorila o rojstvu države. Na Gosposvetskem polju na Koroškem, kjer se konča dejanje drame, se začne uresničevati nekakšna utopija. O tem govori Smoletov *Krst*. Danes uprizarjamo igro, ki govori o razpadu države, o njenem koncu."

▸ Kako ste pravzaprav prišli do *Timona Atenskega*, tega sicer minornega Shakespearovega dela?

"Branje *Timona Atenskega* se je zgodilo prav naključno, kakšen mesec pred Martininim povabilom. V knjigarni sem kupil najnovejšo izdajo, branje me je fasciniralo, v smislu, da neko manj znano Shakespearovo dramo odkriješ in spregovori natanko tisto, kar se zdi, da je v tem času potrebno spregovoriti z odra. Potem sem to odložil, misleč, da je v produkcijskem smislu to prezahtevno, a Martina me je prepričala, da sem začel verjeti v to."

▸ Kaj vam glede tega pravijo vaše dragocene izkušnje z uprizarjanjem Shakespeara?

"Imam precej izkušenj z uprizarjanjem Shakespeara, ne le kot režiser, ampak tudi kot gledališki ravnatelj in kot producent, zato vem, kako zahtevno je organizirati ustrezno igralsko zasedbo. Za kateregakoli Shakespeara. To je najbolj kompleksna dramska struktura, kar jih poznamo. Rabiš zelo veliko zelo različnih igralcev, kar jih navadno v ansamblih ni. Povsod so s tem težave, in jasno, da je odločitev za Shakespeara zelo tvegana in pogumna odločitev vsakega gledališča."

▸ Kaj ponuja samo besedilo?

"Besedilo je izjemno zahtevno. Na neki način je to bolj filozofski kot gledališki tekst. Besedilo v izvirniku nikoli ni bilo dokončano, Shakespeare ga ni dokončal. Opravka imamo z osnutkom, pri katerem je sodeloval še en drug avtor, to je Thomas Middleton. Vse to dela iz projekta nekaj posebnega. Že na ravni besedila je to neklasična drama, gre bolj za niz, montažo fragmentov, ki jih je šele potrebno povezati, in to delno z režijo, delno pa v gledalčevi domišljiji. Ne ustvarjam predstave, ki bi to nedokončano dramo na silo dokončala, ampak predstavo, ki bo na način fragmentov, črepinj sveta na odru vzpostavila sistem, na podlagi katerega bo gledalec sam, glede na lastno zaznavanje sveta, to sestavil v celoto. Predstava takšna kot je torej objektivno ni cela, celo jo naredi šele gledalčev pogled."

▸ Kaj menite, kaj je danes pomembno povedati z odra?

"Z odra ne bomo povedali ničesar. Na te zadeve gledam drugače, namreč kaj ljudje želijo prebrati z odra, videti na odru, videti v umetnosti. Za to gre. Umetnost ni, da bi koga na silo poučevala, vprašanje umetnosti je, ali smo mi danes sploh še sposobni v njej kaj odkriti zase."

▸ A gledališče nam vendarle ves čas govori, uporablja besede ...

"Seveda, a samo če ta govorica dobi odmev v gledalcu, je cilj dosežen."

▸ Z Gosposvetskega polja se selimo v Atene. V kateri čas?

"V današnje Atene. Saj ni bolj točnega mesta na svetu, kot so Atene, ki govorijo o krizi vsega, o sesutju države, vrednot, sveta, o bankrotu. O krizi človeka, ne samo ekonomije. Katero prizorišče je danes bolj primerno kot so Atene? In tu je *Timon Atenski* zadel v tarčo, zanimiva zgodovinska koincidenca pa je, da se je nekaj podobnega dogajalo v Londonu, v Shakespearovem času, ko je ta igra nastajala. To je ena redkih njegovih dram, ki se inspirira v realnem življenju. Junaka in zgodbo si sicer sposodi iz antičnih virov, vendarle pa evidentno celotna drama govori o Londonu v začetku 17. stoletja, to je začetek divjega kapitalizma, velikih razkošnih zapravljanj denarja brez prave podlage. Tu so bankroti, zadolževanje. Vse to povzroči prvo finančno krizo v svetu, krizo kapitalizma."

▸ Zveni kot šolski primer za Karla Marxa, kajne?

"Bizaren podatek, a to besedilo je bilo skoraj dve stoletji pozabljeno, dokler ga ni resnično odkril Karl Marx in na *Timonu Atenskem* razvil svojo prvo teorijo denarja. Lahko bi rekli, da je bil Shakespeare marksist davno pred Marxom."

▸ Zelo dobro poznate dogajanja na gledaliških odrih. Kaj se danes uprizarja, kaj se danes piše v dramatiki?

"Evidentna je kriza sveta, ekonomska in finančna, to je top tema povsod. V tem smislu so repertoarni izbori klasičnih besedil, nova besedila so napisana na kožo tega časa. Tega gledališča ne cenim zelo visoko, zdijo se mi enodnevne zadeve. Kar se pisanja tiče, je dramatika v nekem čudnem beganju sem in tja, ne vidim nekih trendov. Tu je spet odkrivanje intimizma, osebnih odnosov, a to smo vse že videli na odru. Zdi se mi, da je gledališče v nestrpnem pričakovanju nove dramske pisave."

"Umetnost ni, da bi koga na silo poučevala, vprašanje umetnosti je, ali smo mi danes sploh še sposobni v njej kaj odkriti zase."

▸ Prestopiva v Novo Gorico. Kakšen gledališki profil ima v vaših očeh, tudi kot profesorja na AGRFT? Spomnimo na prve goriške predstave Ferda Delaka z Avgustom Černigojem, na zgodovino Primorskega dramskega gledališča, desetletnico nacionalnega statusa, pa na sedanje novogoriške režiserje, kot so Diego de Brea, Tomi Janežič, Marko Peljhan ...

"Zagotovo je to eno od najpomembnejših poglavij slovenskega teatra. Na AGRFT ne poučujem zgodovine, ampak teorijo, a jim povem

Naročnik: SNG NOVA GORICA
Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!
Kliping d.o.o.

tudi o pomembnem dogajanju v preteklosti slovenskega gledališča. Dejansko ima Nova Gorica in Primorska ta fascinantni zgodovinski kontekst, na katerem bi najbrž morala graditi svojo kulturno identiteto. Morda bolj kot jo v tem trenutku. Morda je to gledališče, v katerem se pogovarjava, večje od samega sebe. Večje od Nove Gorice je bilo že takrat, ko je bilo sezidano in odprto leta 1994. Večje od mesta, v katerem je zraslo. Dobro je, ko se te svoje razsežnosti zave in jo konstruktivno izrablja. Je pa seveda v tem času kriza zelo prizadela vsa gledališča, kar se že resno vidi. Kriza je prizadela ljudi, ki se odpovedujejo umetnosti. Gledališča v takšnem kontekstu ni mogoče graditi."

▸ Pa vendarle, mi hodimo v gledališče po odgovore. Še bolj kot kdajkoli prej ...

"Že, a ste redki in prebrani. Premalo je globljega intelektualnega premisleka konteksta. Manjka zgodovinski premislek. Ni vse, kar se danes dogaja, merilo vsega. Kateri je tisti argument, ki pravi, da je to, kar je sedaj, pomembneje od Shakespeara? Zakaj je osebna zgodba nekega človeka, ki nam jo skuša prodati, pomembnejša od Hamletove ali Faustove zgodbe?"

▸ Morda zato, ker mnogi ne znajo razumeti niti odpreti se gledališču ...

"Za gledališče nismo rojeni, zanj se moramo kultivirati, se usposobiti do te mere, da nam je fascinantno. To je ena od najbolj posebnih, najbolj kompleksnih in najstarejših umetnosti, kar jih poznamo. Če bi šli v teorijo, bi hitro prišli do tega, da je uprizarjanje starejše od besede in slike. Tega, te volje, želje, ambicije danes žal nimamo več. Ker se nam zdi, da nam je vse dano; da nam je že zjutraj, ko odpremo oči, svet na dosegu roke, samo vklopimo računalnik in izbiramo. A med čem izbiramo? Gledališče nas opozori, da obstaja še nekaj drugega, a to drugo ni drugo zaradi drugosti, je nekaj, kar je morda resnica tega, kar mi tako brezskrbno in včasih tja v en dan živimo."

▸ Pravite, da gledališče nima moči, a vendarle nas imate. Gledalci sedimo v dvorani, vi pa imate besedo, zvok, glasbo, svetlobo, celo vonj ...

"Vendar nočemo z gledalcem manipulirati. Na drugi strani želimo imeti sogovornika. Želimo človeka, ki bo to premislil, doživel. Želimo mu dati nekaj, kar ga bo angažiralo, vzpodbudilo k aktivnemu doživetju. Vedno bolj se nagibam k tej vrsti gledališča. Če sem pri *Krstu pri Savici* še želel fascinirati, ujeti gledalca na čute in čustva, ga danes želim sprovocirati z mišljenjem. Tisto, kar danes najbolj manjka, je misel. Vse te kritike racionalizma, besede, ki so se dogajale v zadnjem stoletju, so pripeljale do antimišljenja, do antiintelektualizma v umetnosti, kar seveda ni dobro. Kar danes rabimo v družbi in v umetnosti, je ščepec razuma, ščepec mišljenja. Ne standardiziranih obrazcev. V tej smeri delam svoje predstave in se odpovedujem čutnim senzacijam. Danes je človeka namreč tako lahko zmanipulirati. Vsak tretjerazredni politik ali piarovec to zna. In te zmanipulirane gledalce danes gledališče poskuša strezniti."

▸ Kakšna prijatelja sta s Shakespearom?

"Nisem jih režiral veliko, ta je četrti. Zanimanje zanj prihaja v valovih. Jasno, da sem kot gledališki ravnatelj veliko več njegovih iger dal prevesti in uprizoriti, kot sem jih režiral, a lahko rečem, da je to univerzum, morda edini pravi gledališki univerzum. V Shakespearovem opusu je vse. V njegovih 37 dramah je vse, kar je človeštvo v vseh časih bilo. Če ne najdeš v Shakespearu, boš težko našel drugje. Branje njegovih tekstov, še posebej sedaj, ko jih berem tudi v izvirniku in se včasih zelo podrobno ukvarjam z besedilom; ko grem po stopinjah oxfordskih profesorjev, ki so desetletja preučevali samo eno dramo in v njej odkrili vse, vsa ta arheologija odkriva neverjetne stvari, zato se besedilu posvečam zelo natančno, pravzaprav vsaki besedi."

▸ In to natančnost zahtevate tudi od igralcev?

"Tudi. Od igralcev zahtevam, da poiščejo realno mesto izrekanja. Da poiščejo stanje in položaj lika, da je absolutno realno, da izgovori neko misel. Besede so vse Shakespearove, govorimo pa jih, kot bi bile napisane danes. Srečko Fišer je namreč besedilo prevedel tako, da se tekst bere, kot bi bil napisan danes in ne pred 450 leti."

▸ O Shakespearu beremo, da je bil genij. V čem vi vidite njegovo genialnost?

"Shakespeare je bil genialni pesnik, umetnik. Bil je idealni kompilator, kradel je zgodbe od povsod, a takrat je bilo to običajno. Tisto, kar je njegova genialnost, je, da je v en tekst znal zgostiti celoten univerzum. In ustvariti like iz mesa in krvi. Shakespeare piše o ljudeh, ki so popolnoma možni v današnjem času. To niso eksotični liki. Je pa res, da to tudi niso liki, ki bi jih srečali na ulici. Ustvaril je like, ki jih je možno srečati samo v gledališču, a ko jih srečamo, jih tudi takoj prepoznamo. Sprašujejo me, kdo je danes Timon Atenski? Samo on je, nihče drug. Sem v gledališče je potrebno priti, da ga spoznajo, v njem pa ne bodo ugledali nekoga, ki ga poznajo iz realnosti."

▸ Kaj pa Shakespeare in vrtnice? Menda jih gojite z veliko ljubeznijo. Ste že odkrili "naše" burbonke?

"Leta in leta sem iskal burbonke, pred dvema mesecema pa jih je moja žena prav tu v Novi Gorici dobila za darilo. Imam tudi slovensko vrtnico France Prešeren, ki jo je vzgojil Matjaž Kmecl in je letos prav bujno cvetela, a že trepetam, če bo preživela zimo. Ko smo začeli spomladi z vajami za *Timona Atenskega*, so cvetele vrtnice in ko sem se sprehodil po Novi Gorici, je vse dišalo. Celo mesto je dišalo po vrtnicah."

▸ Zanimivo, marsikdo tega nikoli ne zavoha. Cicero je rekel, da če imaš ob knjižnici še vrt, potem imaš vse ...

"Joj, ko bi se meni to uresničilo! A to ni dovolj, človek mora delati, mora biti aktiven, ne moreš samo brati in gledati vrtnice."

KLAVDIJA FIGELJ

"Lahko bi rekli, da je bil Shakespeare marksist davno pred Marxom."

Naročnik: SNG NOVA GORICA
Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!
Kliping d.o.o.

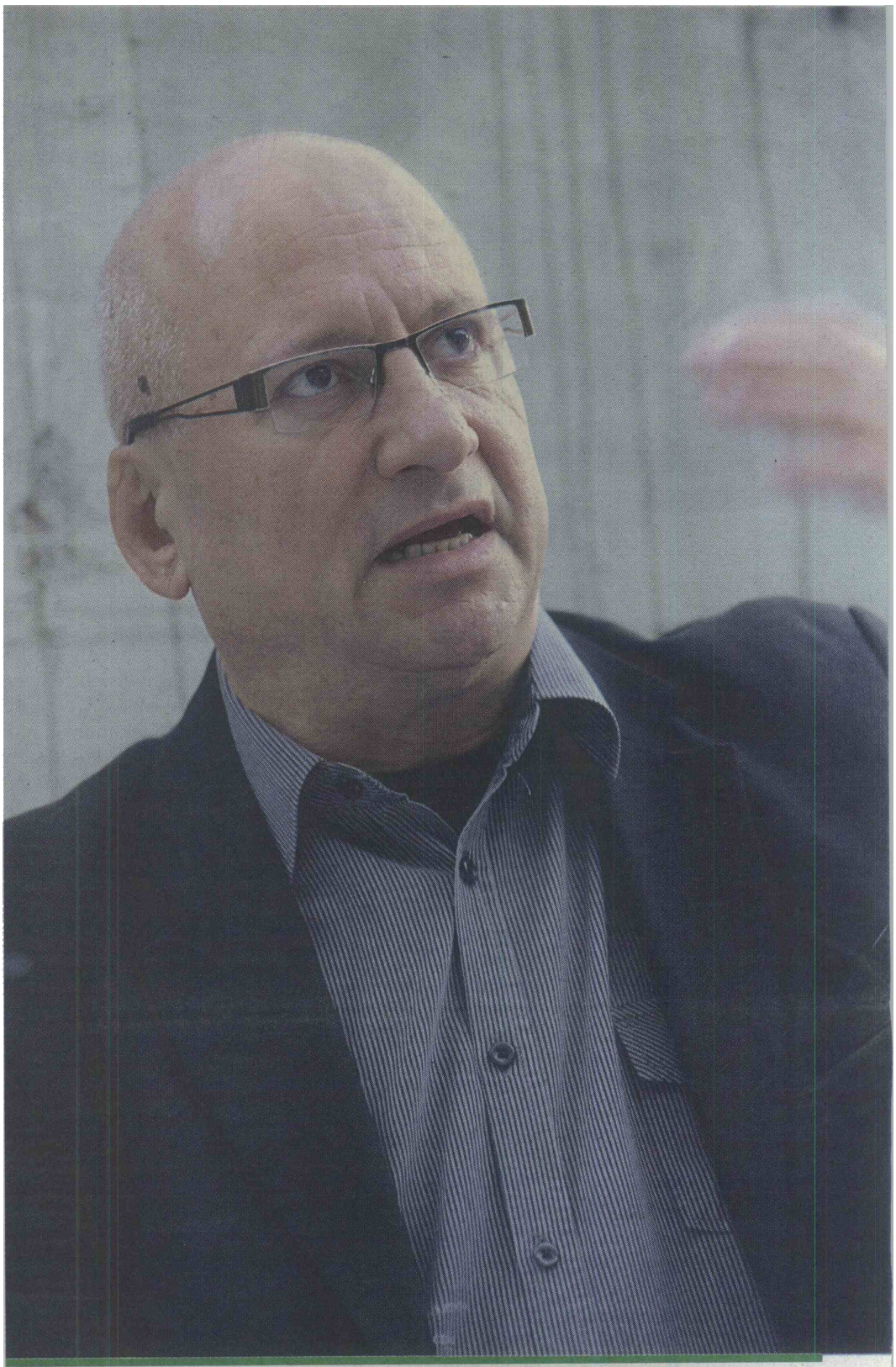

***Janez Pipan**: "Morda je to gledališče, v katerem se pogovarjava, večje od samega sebe. Večje od Nove Gorice je bilo že takrat, ko je bilo sezidano in odprto leta 1994."*

Naročnik: SNG NOVA GORICA
Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!
Kliping d.o.o.